

Datum van
inontvangstneming

:

21/03/2016

Zaak C-75/16

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

10 februari 2016

Verwijzende rechter:

Tribunale Ordinario di Verona (Italië)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

28 januari 2016

Verzoekende partijen:

Livio Menini

Maria Antonia Rampanelli

Verwerende partijen:

Banco Popolare – Società Cooperativa

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Verzet tegen een bevel aan verzoekers tot betaling aan verweerster van een bedrag van 991 848,21 EUR uit hoofde van debetsaldo van een met verweerster gesloten overeenkomst tot kredietopening op een rekening-courant. **[Or. 1]**

Voorwerp en rechtsgrondslag van het prejudiciële verzoek

Uitlegging van artikel 3, lid 2, van richtlijn 2013/11. Verhouding tussen richtlijn 2013/11 en richtlijn 2008/52. Mogelijkheid voor de lidstaten om in een verplichte bemiddeling te voorzien voor geschillen die binnen het toepassingsgebied van richtlijn 2013/11 vallen of, integendeel, enkel voor geschillen die niet binnen het toepassingsgebied vallen.

Uitlegging van artikel 1 van richtlijn 2013/11, en meer bepaald de vraag of het in de weg staat aan een nationale regeling die enerzijds voorziet in de uitputting van de bemiddelingsprocedure voor geschillen die binnen het toepassingsgebied van de voornoemde richtlijn vallen, als voorwaarde voor het inleiden van een beroep in rechte door de consument en, anderzijds, in de verplichte bijstand van een advocaat in het kader van die procedure, en de mogelijkheid voor de partijen om zich enkel uit een dergelijke procedure terug te trekken als zij daarvoor een gegronde reden hebben.

Prejudiciële vragen

- Moet artikel 3, lid 2, van richtlijn 2013/11, voor zover het bepaalt dat het „richtlijn 2008/52[EG] onverlet [laat]”, aldus worden uitgelegd dat het de lidstaten de mogelijkheid laat om in een verplichte bemiddeling te voorzien, enkel voor de gevallen die niet binnen het toepassingsgebied van richtlijn 2013/11 vallen, als bedoeld in artikel 2, lid 2, van richtlijn 2013/11, te weten contractuele geschillen die voortvloeien uit andere contracten dan verkoop- of dienstencontracten en geschillen waar geen consumenten bij betrokken zijn?
- Moet artikel 1 (...) van richtlijn 2013/11, voor zover het consumenten de mogelijkheid biedt op vrijwillige basis klachten tegen ondernemers voor te leggen aan entiteiten die procedures voor alternatieve geschillenbeslechting aanbieden, aldus worden uitgelegd dat het in de weg staat aan een nationale regeling die voorziet in een beroep op bemiddeling, voor een van de geschillen als bedoeld in artikel 2, lid 1, van richtlijn 2013/11, als ontvankelijkheidsvoorwaarde voor een verzoek in rechte van een partij die als consument kan worden omschreven, en in elk geval, aan een nationale regeling die voorziet in een verplichte rechtsbijstand, en de eraan verbonden kosten, voor de consument die deelneemt aan een bemiddeling betreffende een van de vorenbedoelde geschillen, en de mogelijkheid om enkel met een gegronde reden niet aan de bemiddeling deel te nemen?

Aangevoerde bepalingen van het Unierecht

Overwegingen 8 en 10, de artikelen 1, 3, onder a) en 5, lid 2, van richtlijn 2008/52/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 mei 2008 betreffende bepaalde aspecten van bemiddeling/mediation in burgerlijke en handelszaken;

Overwegingen 16 en 19, de artikelen 3, leden 1 en 2, 4, 8 en 9 van richtlijn 2013/11/EU van het Europees Parlement en de Raad van 21 mei 2013 betreffende alternatieve beslechting van consumentengeschillen en tot wijziging van verordening (EG) nr. 2006/2004 en richtlijn 2009/22/EG (richtlijn ADR consumenten).

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht

Wetsbesluit nr. 28 van 4 maart 2010 tot omzetting van artikel 60 van wet nr. 69 van 18 juni 2009 betreffende bemiddeling in burgerlijke en handelszaken (op haar beurt tot uitvoering van richtlijn 2008/52).

Artikel 4, lid 3, bepaalt: „De advocaat moet bij het toewijzingsbesluit zijn cliënt informeren over de mogelijkheid om een beroep te doen op de in dit besluit geregelde bemiddelingsprocedure en over de fiscale voordelen voorzien in de artikelen 17 en 20. De advocaat informeert zijn cliënt ook over de gevallen waarin de uitputting van de bemiddelingsprocedure een ontvankelijkheidsvoorwaarde is voor de vordering in rechte. Die informatie moet duidelijk en schriftelijk worden overgemaakt. Als deze informatieverplichtingen niet worden nagekomen, kan de overeenkomst tussen de advocaat en zijn cliënt nietig worden verklaard [...]”.

Artikel 5, lid 1 bis, bepaalt: „Eenieder die voornemens is een vordering in rechte in te stellen in een geschil betreffende [...] verzekerings-, bank- en financieringsovereenkomsten, moet, bijgestaan door een advocaat, voordien eerst een bemiddelingsprocedure in de zin van dit wetsbesluit volgen [...]. De poging tot bemiddeling is een ontvankelijkheidsvoorwaarde voor de vordering in rechte [...]”.

Artikel 5, lid 2 bis, bepaalt: „Wanneer de uitputting van de bemiddelingsprocedure een ontvankelijkheidsvoorwaarde van de vordering in rechte is, is eraan voldaan als de eerste ontmoeting in het bijzijn van de bemiddelaar zonder akkoord wordt beëindigd”.

Artikel 5, lid 4, bepaalt: „De leden 1 bis en 2 zijn niet van toepassing: a) Bij betalingsbevelprocedures, het verzet inbegrepen, tot de uitspraak over de vordering tot toewijzing en de opschorting van de voorlopige uitvoering [...]”

Artikel 8, lid 1, bepaalt: „Bij het indienen van het verzoek om bemiddeling, wijst de verantwoordelijke van het orgaan een bemiddelaar aan en stelt hij [...] de eerste ontmoeting tussen partijen vast. Bij de eerste ontmoeting en de daaropvolgende ontmoetingen, tot aan het einde van de procedure, moeten de partijen bijgestaan door een advocaat deelnemen [...]”

Artikel 8, lid 4 bis, bepaalt: „De rechter kan in het erop volgende rechtsgeding bewijsargumenten ontleen aan de niet-deelname aan een verplichte bemiddelingsprocedure zonder geldige reden, in de zin van artikel 116, lid 2, van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering. De rechter veroordeelt de partij die, in de gevallen voorzien in artikel 5, zonder geldige reden niet heeft deelgenomen aan de bemiddelingsprocedure, tot betaling [...] aan de staatskas van het bedrag gelijk aan de standaardheffing die voor het rechtsgeding verschuldigd is.”

Artikel 23, lid 2, bepaalt: „De bepalingen die voorzien in verplichte verzoenings- en bemiddelingsprocedures, onder welke benaming ook, blijven van toepassing,

en dat geldt ook voor de bepalingen inzake de verzoeningsprocedures betreffende de geschillen van artikel 409 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering [...]”.

Artikel 16, leden 10 en 11, van ministerieel besluit nr. 180 van 18 oktober 2010 bepaalt: „10. Tot de kosten van de bemiddeling behoort ook het honorarium van de bemiddelaar voor de volledige bemiddelingsprocedure, ongeacht het aantal ontmoetingen dat plaatsvond. Die kosten blijven vast ook in het geval van een vervanging van de bemiddelaar in de loop van de procedure ofwel in geval van aanstelling van een college van bemiddelaars [...] 11. De opgegeven kosten van de bemiddeling zijn hoofdelijk verschuldigd door alle partijen die aan de procedure hebben deelgenomen [...].”

Wetsbesluit nr. 206 van 6 september 2005, houdende de instelling van het wetboek van consumentenrecht, zoals gewijzigd bij artikel 1 van wetsbesluit nr. 130 van 6 augustus 2015, houdende de omzetting van richtlijn 2013/11/EU

Artikel 141, lid 4, luidt: „De bepalingen van dit deel zijn van toepassing op de procedures voor vrijwillige buitengerechtelijke geschillenbeslechting, ook langs digitale weg, van nationale en grensoverschrijdende geschillen, tussen consumenten en ondernemers die in de Europese Unie zijn ingezet en gevestigd, in het kader waarvan de ADR entiteit een oplossing voorstelt, of de partijen bijeenbrengt om een minnelijke schikking mogelijk te maken en, in het bijzonder de bemiddelingsentiteiten voor consumentenzaken beschreven in de bijzondere afdeling van artikel 16, leden 2 en 4, van wetsbesluit nr. 28 van 4 maart 2010 en op de andere ADR entiteiten die zijn ingesteld of geplaatst op de lijsten die worden bijgehouden en gecontroleerd door de overheden vermeld in lid 1, onder i) [...]”.

Artikel 141, lid 6, bepaalt: «De volgende bepalingen die voorzien in de verplichting van buitengerechtelijke geschillenbeslechting blijven onverminderd van toepassing: a) artikel 5, lid 1 bis, van wetsbesluit nr. 28 van 4 maart 2010, dat de ontvankelijkheidsvoorwaarden bepaalt betreffende de bemiddeling die is gericht op de beslechting van burgerrechtelijke en handelsrechtelijke geschillen; [...]”

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure in het hoofdgeding

- 1 Op 15 juni 2015 heeft verweerster een bevel aan verzoekers verkregen tot betaling van een bedrag van 991 848,21 EUR, wat overeenkomt met het debetsaldo van een op 16 juli 2009 gesloten overeenkomst tot kredietopening op een rekening-courant met hypothecaire waarborg. Verzoekers hebben verzet aangetekend tegen het voornoemde betalingsbevel, en tegelijkertijd verzocht om de opschorting van de voorlopige uitvoering ervan.

- 2 Nadat hij heeft vastgesteld dat de voorwaarden voor de toekenning van de vordering van verzoekers tot opschorting van de voorlopige uitvoering niet waren vervuld, heeft de verwijzende rechter in het kader van een gewone procedure enerzijds vastgesteld dat het voor hem aangebrachte geschil deel uitmaakt van de geschillen waarvoor de uitputting van de bemiddelingsprocedure een ontvankelijkheidsvoorwaarde voor de vordering in rechte is, in de zin van artikel 5, lid 1 bis, van wetsbesluit nr. 28 van 4 maart 2010. Anderzijds merkt de verwijzende rechter op dat het geschil objectieve en subjectieve kenmerken vertoont die ertoe leiden dat het binnen het toepassingsgebied valt van wetsbesluit nr. 130 van 6 augustus 2015, dat richtlijn 2013/11 betreffende alternatieve beslechting van consumentengeschillen in Italiaans recht heeft omgezet, en dat niet voorziet in de verplichting, maar wel in de mogelijkheid om buitengerechtelijke procedures in te leiden voor door consumenten gevoerde geschillen.

Voornaamste argumenten van partijen in het hoofdgeding

- 3 Ter ondersteuning van de vordering voeren verzoekers aan dat, ondanks hun bescheiden inkomen, verweerster hen herhaaldelijk krediet heeft toegekend met als uitsluitend of voornaamste doel hen ertoe aan te zetten een exorbitant aantal aandelen van verweerster of van andere vennootschappen uit de groep te kopen. Volgens verzoekers heeft verweerster vervolgens aangegeven dat de voornoemde beleggingen veilig waren.
- 4 Verweerster, van haar kant, voert de ongegrondheid aan van de vordering van verzoekers.
- 5 Nadat de verwijzende rechter de vordering tot opschorting van de voorlopige uitvoerbaarheid van het betalingsbevel heeft afgewezen, moet hij de partijen een termijn toekennen om de bemiddelingsprocedure, in de zin van artikel 5, leden 1 bis en 4, van wetsbesluit nr. 28/2010, in te leiden, en het is in die context dat de noodzaak is ontstaan om de prejudiciële vragen voor te leggen.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

- 6 Aan de oorsprong van de onderhavige prejudiciële verwijzing ligt de vaststelling van de verwijzende rechter dat er een samenloop is tussen twee verschillende bepalingen van het nationale recht die op het hoofdgeding van toepassing blijken, waarbij de uitlegging van het Unierecht, en meer in het bijzonder enkele bepalingen van richtlijn 2013/11/EU betreffende alternatieve beslechting van consumentengeschillen, noodzakelijk blijkt voor de beslechting van het hoofdgeding.
- 7 Er is meer bepaald een samenloop tussen artikel 5, lid 1 bis, van wetsbesluit nr. 28 van 4 maart 2010 en artikel 141, lid 4, van wetsbesluit nr. 206 van 6 september

2005, zoals gewijzigd bij artikel 1 van wetsbesluit nr. 130 van 6 augustus 2015, dat het beginsel van het vrijwillige en niet-verplichte beroep op alternatieve beslechting van geschillen tussen consumenten en ondernemers bekrachtigt.

- 8 De verwijzende rechter merkt op dat, in toepassing van artikel 141, lid 6, van wetsbesluit nr. 206 van 6 september 2005, die samenloop moet worden beslecht in het voordeel van artikel 5, lid 1 bis, van wetsbesluit nr. 28 van 4 maart 2010, voor zover het de toepassing van die bepaling uitdrukkelijk onverlet laat. Hij merkt ook op dat de Italiaanse wetgever die keuze mogelijk heeft gemaakt op basis van artikel 3 van richtlijn 2013/11, dat de toepassing onverlet laat van richtlijn 2008/52 en dus ook van de mogelijkheid voor de lidstaten om het beroep op de bemiddelingsprocedure verplicht te maken, zoals bepaald in artikel 5, lid 2, van die richtlijn.
- 9 De verwijzende rechter is echter van oordeel dat die oplossing niet overtuigt, aangezien artikel 3 van richtlijn 2013/11 geen oplossing biedt voor de overlapping tussen het toepassingsgebied van die richtlijn en dat van richtlijn 2008/52. De eerste twee leden van dat artikel zijn immers strijdig, aangezien lid 1 voorziet in de voorrang van richtlijn 2013/11, terwijl lid 2 de toepassing van richtlijn 2008/52 onverlet laat, zonder bijkomende precisering.
- 10 Bovendien biedt overweging 19 van richtlijn 2013/11 evenmin duidelijkheid op dit punt, aangezien het erin lijkt te voorzien dat wanneer het geschil consumenten betreft, richtlijn 2013/11 van toepassing is, eerder dan richtlijn 2008/52.
- 11 Volgens de verwijzende rechter kan de verwijzing in richtlijn 2013/11 naar richtlijn 2008/52, niet in de zin worden begrepen dat zij het recht van de lidstaten onverlet laat om te voorzien in de verplichte bemiddeling, in plaats van de alternatieve beslechting van consumentengeschillen, aangezien artikel 5, lid 2, van richtlijn 2008/52, dat de lidstaten het recht toekent om te voorzien in de bemiddeling als ontvankelijkheidsvoorwaarde voor de vordering, geen verplichting inhoudt, maar louter een erkenning van de bevoegdheid van de lidstaten is en hen daarom toestaat een verplicht systeem op nationaal niveau in te stellen, maar in het Unierecht vasthoudt aan een vrijwillige alternatieve geschillenbeslechting.
- 12 De verwijzende rechter merkt op in dat verband dat een grondig onderzoek van de gemeenschapshandelingen op het gebied van alternatieve geschillenbeslechting wijst op een voorkeur van de Unie voor vrijwillige procedures van alternatieve geschillenbeslechting. In dat verband haalt hij twee resoluties aan van het Europees Parlement, van 25 oktober 2011 (2011/2117-INI) en van 13 september 2011 (2011/2026-INI).
- 13 Die voorkeur blijkt bovendien ook uit artikel 1 van richtlijn 2013/11, dat in de eerste plaats bepaalt dat het systeem van de alternatieve beslechting van consumentengeschillen vrijwillig is, en slechts in de tweede plaats voorziet in de

mogelijkheid voor de nationale wettelijke regelingen om de procedures van alternatieve geschillenbeslechting verplicht te maken.

- 14 Volgens de verwijzende rechter zouden de eerste twee leden van artikel 3 van richtlijn 2013/11 kunnen worden verzoend door ze aldus uit te leggen dat de bepalingen van richtlijn 2008/52, met inbegrip van de bepaling die de individuele lidstaten toestaat een verplichte bemiddeling in te stellen, enkel onverlet blijven voor de gevallen die niet binnen het toepassingsgebied vallen van richtlijn 2013/11, waaronder dus in het bijzonder de door ondernemers ingeleide procedures, de geschillen tussen ondernemers, en de overblijvende gevallen: contractuele geschillen met een andere oorsprong dan verkoopcontracten of dienstencontracten, geschillen die niet de consument betreffen.
- 15 Als die uitlegging wordt gevolgd, dan zou de uitputting van de bemiddelingsprocedure in het Italiaanse recht enkel een ontvankelijkheidsvoorwaarde zijn voor de vorderingen die zijn vermeld in artikel 5, lid 1, van wetsbesluit nr. 28/2010, waardoor zij evenwel buiten het toepassingsgebied van richtlijn 2013/11 vallen.
- 16 De onderhavige verwijzing is bovendien gegrond op de door de verwijzende rechter aangehaalde onverenigbaarheid van het Italiaanse systeem van verplichte bemiddeling met richtlijn 2013/11, en dit op twee verschillende vlakken.
- 17 De Italiaanse regeling zou in de eerste plaats strijdig zijn met de algemene structuur en het doel van richtlijn 2013/11, die volgens de verwijzende rechter, zoals blijkt uit het eerste deel van overweging 16, bestaat in de instelling van een exclusief eenheidssysteem van alternatieve geschillenbeslechting dat specifiek op consumentengeschillen is gericht en dat harmonisering behoeft, en daarom van toepassing moet zijn op alle procedures van alternatieve geschillenbeslechting, met inbegrip van die welke worden geregeld in richtlijn 2008/52.
- 18 De keuze van de Italiaanse wetgever om de voorzieningen te behouden inzake verplichte bemiddeling voor de meest voorkomende consumentengeschillen, te weten die betreffende bank-, financierings- en verzekeringsovereenkomsten, lijkt volgens de verwijzende rechter strijdig met het verwezenlijken van een dergelijk doel, aangezien het Italiaanse systeem van de alternatieve beslechting van consumentengeschillen, op die manier in twee sectoren is onderverdeeld, de ene geregeld door een verplichte procedure, en de andere, in de overige gevallen, door een vrijwillige procedure.
- 19 Bovendien, en nog steeds vanuit een functioneel oogpunt, voorziet artikel 9 van richtlijn 2013/11 erin dat de partijen volledig vrij zijn om deel te nemen aan of zich terug te trekken uit de procedure voor alternatieve geschillenbeslechting, en om het verzoeningsvoorstel van de ADR-entiteit te aanvaarden of af te wijzen, waarbij de verplichting in het nationale recht enkel kan gelden voor de ondernemer, terwijl in het Italiaanse recht de consument verplicht is, net als de

ondernemer, deel te nemen aan de procedure. De ontvankelijkheidsvoorwaarde zou zelfs vooral wegen op de consument, wanneer die, om zijn belangen te vrijwaren, een vordering in rechte wil inleiden. Volgens de verwijzende rechter is het daarom duidelijk dat de nationale regeling met een verplichte bemiddeling, de consument in een minder gunstigere positie plaatst dan wanneer de uitputting van de bemiddeling voor hem slechts een mogelijkheid was.

- 20 Het Italiaanse systeem van verplichte bemiddeling zou bovendien strijdig zijn met artikel 4 van richtlijn 2013/11, dat de entiteiten toestaat zinloze vorderingen af te wijzen, aangezien de entiteit waar het bemiddelingsverzoek wordt ingeleid, verplicht is die procedure te starten.
- 21 De verwijzende rechter merkt op dat de Italiaanse regeling van de verplichte bemiddeling, in de tweede plaats strijdig is met het in richtlijn 2013/11 geregelde systeem, omwille van bepaalde specifieke en relevante aspecten.
- 22 Om te beginnen verplicht de regeling de partij die aan de bemiddeling deelneemt, zich te laten bijstaan door een advocaat, terwijl artikel 8, onder b), van richtlijn 2013/11, een dergelijke verplichting uitdrukkelijk verbiedt in de loop van de procedure voor alternatieve geschillenbeslechting. Volgens de verwijzende rechter brengt de noodzaak van rechtsbijstand in de loop van de bemiddeling, rekening houdend met de hoge gemiddelde vergoedingskosten voor de buitengerechtelijke diensten van advocaten in Italië, een hoge kost met zich mee voor de consument, die niet als „gering” kan worden omschreven, in de zin van artikel 8, onder c), van richtlijn 2013/11.
- 23 Verder hebben de partijen niet de mogelijkheid om zich in elk stadium uit de procedure terug te trekken, indien zij ontevreden zijn over de wijze waarop de procedure verloopt of wordt gevoerd, zoals voorzien in artikel 9, lid 2, onder a), van richtlijn 2013/11, maar kunnen zij dit enkel als er gegronde redenen zijn, en bij het ontbreken daarvan is de rechter verplicht hen een geldboete op te leggen, afgezien van het in het ongelijk stellen in de daaropvolgende uitspraak (artikel 8, lid 4 bis, van wetsbesluit nr. 28/2010). Als gevolg hiervan kunnen de partijen ook niet op voorhand worden geïnformeerd over dit recht, wat een schending is van het bepaalde in voormeld artikel 9.
- 24 Om al deze redenen legt de verwijzende rechter vorenbedoelde prejudiciële vragen voor aan het Hof.